

GROTE VRAGEN, KLEINE ANTWOORDEN

Kritiek op correctievoorschrift eindexamen havo

Tijdens het nakijken van het eindexamen havo had Rik van Lente verschillende malen kritiek op het te strakke correctievoorschrift. Hij ontleedt enkele vragen en antwoorden in dit artikel en vroeg het Cito om een reactie. Die kwam er, en is te vinden in het hierna volgende artikel.

Rik van Lente is docent geschiedenis op het Melanchthon Schiebroek in Rotterdam.

Het havo-eindexamen geschiedenis dit jaar heeft bij mij tot veel frustratie geleid, vooral door de manier waarop ik in het correctievoorschrift werd geacht dit examen na te kijken. De voorgeschreven antwoorden vond ik meer dan eens te strak en specifiek in verhouding tot de vragen, die een veel opener karakter hadden. Het voorschrift spreekt steeds vaker van ‘de kern van een juist antwoord’, hetgeen suggereert dat dit het enige juiste en complete antwoord is en weinig ruimte laat voor andere antwoorden. Natuurlijk mogen wij, volgens de regel, met vakinhoudelijke argumenten ook niet genoemde antwoorden goedkeuren, maar wat als het probleem niet vakinhoudelijk is, maar in de vraagstelling zit? De reacties op een eerdere versie van dit artikel op het VGN-forum lijken erop te wijzen dat die frustratie niet alleen de mijne is. Ik noem een paar van de problemen die ik ben tegengekomen.

De hertog van Anjou, portret door Nicholas Hilliard, circa 1577. Victoria and Albert Museum, Londen.

STANDBEELD OMSMELTEN

In vraag 5 moesten leerlingen uitleggen welke politieke boodschap en welk doel Requesens, opvolger van Alva, kon hebben gehad toen hij het standbeeld van Alva liet omsmelten. Voor de goede orde: Requesens stond *niet* in de stofomschrijving, leerlingen hoeven dus ook niet te weten wie de beste man is. Het antwoordmodel schrijft dat ‘uit het antwoord moet blijken dat’ Requesens afstand neemt van het beleid van Alva teneinde zich te verzoenen met de Nederlanden. Tussen haakjes staat: ‘door de herinnering aan de

strengte Alva weg te nemen’. Hoe kan een leerling dat afleiden uit één daad van Requesens? Lodewijk XVI schreef op 14 juli 1789 in zijn dagboek: *rien*. Mag je daaruit afleiden dat de Bastille Lodewijk niets kon schelen? Voor een leerling die Requesens niet kent, is een even goede redenering dat Requesens een baas-boven-baas-motief kan hebben gehad: hij wilde laten zien wie er nu de meeste macht had. Als een leerling moet zien dat Requesens nare herinneringen weg wilde nemen, moet hij meer weten, net zoals je ook moet weten dat het dagboek van Lodewijk XVI voornamelijk een verslag van de jacht was en hij die dag dus niets gevangen had.

POLITIEK OF RELIGIE?

In vraag 6 wordt er gevraagd naar redenen voor Willem van Oranje en de Franse koning om de katholieke Anjou aan te stellen als soeverein vorst in de Nederlanden. Hier zijn de vragen heel open, maar de antwoorden zeer specifiek. Zo wordt er gevraagd naar ‘een binnenlands-politieke reden voor Willem van Oranje om de hertog van Anjou als nieuwe vorst’ aan te stellen. Het antwoordmodel geeft maar één mogelijk motief, namelijk dat Anjou als katholieke een mogelijke overbrugger zou zijn van de ontstane kloof tussen katholieken en protestanten in de Nederlanden. Maar andere redeneringen zien havisten eerder: is een koning met machtige vrienden geen goede garantie voor binnenlandse veiligheid en orde? Als examenmakers willen dat leerlingen een verband leggen met het geloof, moeten ze daarnaar vragen, niet naar ‘een politieke reden’, dat kunnen er namelijk vele zijn. Ook in vraag 7 wordt een veel te beperkt antwoord op een brede vraag voorgeschreven. Leerlingen moeten het aantal Zuid-Nederlandse immigranten in een Engels plaatsje tussen 1571 en 1586 verklaren. Het antwoordmodel zegt zeer duidelijk dat de ‘kern van een juist antwoord’ de Val van Antwerpen is. Maar waarom alleen dat? In de vraag

wordt nogal breed over de ‘Zuidelijke Nederlanden’ gesproken en over een periode van vijftien jaar. Waarom mogen leerlingen dan alleen de Val van Antwerpen van 1585 noemen? Alva was tot 1573 in de Nederlanden en joeg protestanten de stuipen op het lijf. De Opstand zorgde voor veel oorlog en elende. Allemaal mooie verklaringen voor emigratie die ik, op grond van het antwoordmodel, niet goed zou mogen rekenen?

VAGE VRAGEN

Vraag 12 is niet zozeer breed, als wel onduidelijk geformuleerd. Leerlingen moeten bepalingen uit de *Bill of Rights* uitleggen als gevolg van ‘ontwikkelingen in de Engelse geschiedenis’. In het antwoordmodel worden die bepalingen gekoppeld aan het bestuur van met naam genoemde vorsten, terwijl de vraag niet duidelijk maakt dat dit de bedoeling is. De zeer vage vraag 14, naar de ‘familiebanden’ van Willem III, die zouden hebben bijgedragen aan het vertrouwen in hem, mag alleen beantwoord worden met zijn Engelse familie, maar niet met zijn voorouders, die toch als stadhouders voor veel successen gezorgd hadden.

Vraag 16 vraagt naar een verklaring voor het mislukken van de Reconstructie, naar aanleiding van een verhoor van Henry Adams, een zwarte leider. ‘Kern van een juist antwoord’ is dat de blanken de zwarten nog steeds zien als slaven, iets wat ook duidelijk in de bron staat. Maar in de bron staat ook dat alle hoge posities nog steeds in handen zijn van oude slavenhouders, waardoor Adams de kans op verandering klein acht. Voor deze mooie verklaring, goed gezien door veel van mijn leerlingen, mag ik volgens het antwoordmodel geen punten geven.

‘LODEWIJK XVI SCHREEF OP 14 JULI 1789 IN ZIJN DAGBOEK: RIEN. MAG JE DAARUIT AFLEIDEN DAT DE BASTILLE LODEWIJK NIETS KON SCHELEN?’

Vraag 26 gaat over de atoombom die Rusland in 1949 tot ontplofing bracht en ‘een historicus’ die zegt dat het McCarthyisme daar een gevolg van is. Het antwoordmodel is weer erg streng, de ‘kern van een juist antwoord’ is dat het McCarthyisme zo groeit door angst voor Russische spionnen in Amerika die geholpen moeten hebben met informatie over die atoombom. Prima verhaal, maar is dat het meest logische antwoord? Als in de stofomschrijving slechts staat dat ‘de Sovjet-Unie eveneens de beschikking over de atoombom had’ en het McCarthyisme alleen maar omschrijft als

de ‘angst voor het communisme’ in een ‘extreme vorm’ is het, alweer, een veel te specifiek antwoord op een brede vraag. Een veel vaker voorkomende redenering, die ik zeer solide vind, is dat een Russische atoombom mensen angstiger maakt voor het communisme, waardoor er meer voedingsbodem is voor het jagen op die communisten.

COMPLEXE ZAKEN

Dit alles geeft mij een gevoel van onzorgvuldigheid. Geschiedenis is zo’n prachtig vak omdat leerlingen leren redeneren over complexe zaken. Als ze dat op een eindexamen kunnen laten zien moeten ze daarvoor beloond worden. Het is vanzelfsprekend dat hun antwoorden daarbij historisch correct moeten zijn, daar waakt een goede docent over. Examenmakers kunnen daar op drie manieren recht aan doen: scherpere vragen stellen (met minder mogelijke goede antwoorden), uitgebreidere antwoordmodellen maken, waarin meer mogelijke antwoorden worden genoemd, of meer uitgaan van de historische deskundigheid van de docenten en vaker een ‘voorbeeld van een goed antwoord’ voorschrijven. Als historicus zou ik het erg waarderen als voor de laatste optie gekozen zou worden. Belangrijker vind ik het volgende. Als we op zeer algemeen gestelde vragen maar beperkt de ruimte krijgen om antwoorden goed te keuren, staat dit waar wij leerlingen goed in willen maken (en wat ons vak tot het leukste van de middelbare school maakt) in de weg: (laten) zien dat de wereld complex is, gebeurtenissen meerdere verklaringen hebben en dat je daar meer dan één visie op kan hebben, en dus, afhankelijk van je achtergrond en de argumenten die je gebruikt, verschillend naar kan kijken. ■

Bestorming van de Bastille en de arrestatie van gouverneur de Launay, 14 juli 1789. Schilderij van Jean-Baptiste Lallemand, 1790.